

ارزیابی داستانهای قرآنی در متون نظم

زهره یگانه نسریز

سرشناسه	: یگانه نی‌ریز، زهره، ۱۳۶۱-
عنوان و نام پدیدآور	: ارزیابی داستان‌های قرآنی در متون نظم/زهره یگانه نی‌ریز.
مشخصات نشر	: تهران: ویهان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۱ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۷۱-۵۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۰۹-۲۱۱.
موضوع	: قرآن -- قصه‌ها
موضوع	: Qur'an Stories
موضوع	: قرآن -- قصه‌ها -- شعر
موضوع	: Qur'an stories - - Poetry
موضوع	: شعر فارسی -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- History and criticism
موضوع	: قرآن در ادبیات فارسی
موضوع	: Qur'an -- *In Persian literature
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ق/۸۱۳۵۵/PIR
رده‌بندی دیویی	: ۸۱۴/۰۰۹۳۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۰۸۳۰۹

عنوان کتاب	: ارزیابی داستانهای قرآنی در متون نظم
ناشر	: انتشارات ویها
مؤلف	: زهره یگانه نی‌ریز
ویراستار	: عباس کسایی پور
مدیر تولید	: موسسه شریف یار
صفحه آرا	: الهام کسایی پور
طراح جلد	: مریم ارشادی
شمارگان	: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	: اول، ۱۳۹۷
چاپ و صحافی	: موسسه شریف یار
ناشر چاپ	: حمیدرضا خاشعی و رنامخواستی
قیمت	: ۳۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۷۱-۵۰-۵
ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۷۱-۵۰-۵

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

دفتر پخش: تهران، خیابان کارگر جنوبی، خیابان جمهوری تقاطع خیابان اردیبهشت، نبش کوچه فخر، پلاک ۴۰

شماره های تماس: ۰۹۱۲۵۲۷۹۲۴۸-۰۹۱۹۶۸۳۷۱۵۲-۶۶۱۷۵۷۹۱

دفتر موسسه شریف یار: فلکه دوم صادقیه، خ اشرفی اصفهانی، خ سازمان آب غربی، ساختمان نور قائم، پلاک ۱

شماره های تماس: ۰۹۰۲۰۰۸۹۱۲۹-۴۴۰۲۰۲۴۱

سخنی با خواننده

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بی‌کران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا بتوانیم در راه ارتقای دانش عمومی و فرهنگ این مرز و بوم در زمینه‌ی چاپ و نشر کتب علمی دانشگاهی، علوم پایه گام‌هایی هر چند کوچک برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم موثر واقع شویم. گستردگی علوم و توسعه روزافزون آن شرایطی را به وجود آورده که هر روز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان هستیم. این گسترش و توسعه نیاز به منابع مختلف از جمله کتاب راه دستیابی و اطلاع‌رسانی بیش از پیش روشن می‌کند.

چاپ‌های علمی، سامانمند را می‌توان نقطه آغاز و محرک اصلی رشد روزافزون شگفت‌انگیز دانش در چند صد گذشته دانست. کتاب از یکسو تفکرات نویسنده خود را از مرز زمان و مکان می‌رهاند و از دیگر سو در آستانه همین رهایی خواسته و یا ناخواسته ماهیت خود را به محک نقد و بررسی و ارزیابی می‌گذارد تنها در چنین ساحتی و از برخورد دیدگاه‌های گوناگون است که بشر گام به گام پیش می‌دارد.

موسسه فرهنگی با رویکردی جدید و متناسب با تغییرات در دنیای نوین، طرح توسعه کتاب‌های گوناگون در برنامه‌های نشری قرار داده است. این برنامه از یکسو، متأثر از پیشرفت‌ها و نوآوری‌های است که در سطح بین‌المللی در زمینه‌های آموزش علوم و فن‌آوری رخ داده است و از سوی دیگر، متناسب با نیازهای است که در جامعه دانشگاهی کشور بر اساس رشد و توسعه سال‌های اخیر به لحاظ کیفی و کمی پدید آمده است.

انتشارات ویهان با همکاری موسسه مشاوران امیرکبیر دانش با این نگرش در عرصه چاپ و نشر کتب علمی گام نهاده است. روند تولید آثار در این مجموعه علمی فرهنگی تمام مراحل پذیرش، داوری، ویراستاری فنی و ادبی، اخذ مجوز، چاپ و انتشار به هر دو شیوه «چاپ شمارگانی» و «چاپ در ازای سفارش» را در بر می‌گیرد.

شما دانش‌پژوه ارجمند می‌توانید آثار مکتوب یا چندرسانه‌ای، پیشنهادت، مکاری و نظرات راهگشای خود را با فرستادن پیام به نشانی رایانامه انتشارات ویهان و موسسه شریف یار «Info@vihanpub.ir_sharifyar@gmail.com» با ما در میان بگذارید. همه تلاش ما این است که با نگاه کارشناسی و ایجاد یک فضای علمی به خلق آثاری پربار و نوآرانه توفیق یابیم و باور داریم که دستیابی به این خواسته تنها با همراهی شما مشتاقان حقیقی آموزش و پژوهش ممکن است.

انتشارات ویهان

موسسه شریف یار

مقدمه

قرآن، قانون زندگی انسانیت و کتاب خواندنی و سند حقانیت آئین اسلام است و پیوسته چون خورشید تابان بر تارک زمان درخشان و بر همه ی مردمان در طول دوران پرتو افکنده است. آنگونه که بزرگترین هدف قرآن و مربیان الهی، انسان سازی است، بر عاطفه ها و احساسات و بینش انسان ها، تأثیر گذار است تا جایی که وقتی (گوته) آلمانی از قرآن سخن به میان می آورد، چنین می گوید: «این کتاب تأثیر خود را برای همیشه حفظ خواهد کرد.» یکی از شیوه های ارزش یابی شعر شاعران، بررسی و تأمل در اندیشه های آنها است. از آنجایی که مضمناً و منبع الهام شاعران بسیار متنوع و گسترده است، این منابع می تواند از دوره تاریخ، فرهنگ، قصص، حماسه و هر چیز دیگری باشد. داستان ها و تلمیحات از دیر باز مورد توجه بوده است.

بدینی است که سربل انسان به شنیدن و خواندن سر گذشت و داستان ها رغبت و میل فراوان دارد و قرن های نخستین کتابی است که نقل داستان ها و سر گذشت های واقعی انسان ها را در تربیت انسان ها به کار گرفته و در راه هدایت آنها از این داستان ها بهره برداری کرده است.

یکی از غنی ترین منابع الهام شاعران زندگی و سر گذشت پیامبران است که در اشعار خویش گاه در مضمون سازی از آن بهره برد و گاه لباس هنر بر آن می پوشانند. داستان های قرآنی در ادب فارسی از جایگاه و مقام ویژه ای برخوردار است، چرا که ایرانیان پیوسته توجه عمیق به مذهب داشته اند. تخیل شاعران به بهره گیری از داستان های قرآنی با شگرد تلمیح، نمایان می شود. در این میان شاعران قرآن را آبشخور دانسته های خود قرار داده و از آن بهره مند شده اند.

در قرن های پس از اسلام به خصوص در قرن ششم، به سبب حاکم دین و غلبه ی روحیه ی مذهبی، اشارات و تلمیحات قرآنی و دینی در آثار شاعران، نویسندگان، فراوان است. هیچ شاعری نیست که از الفاظ و مفاهیم قرآن کریم و قصص قرآن در شعر خود به وفور استفاده نکرده باشد؛ در این قرون ادبیات به طرف تزیین و آرایه بندی و هنر نمایی های شاعرانه پیش رفت و گونه های بهره گیری از قرآن در این دوره بسیار عادی و طبیعی گردید.

از آنجا که تمامی داستان های قرآنی از یک منظر و به یک شیوه بررسی می شوند کمتر در فصل بندهای محدود می گنجد ما را بر آن داشت تا این پایان نامه را در یک مقدمه و یک فصل که خود شامل پنجاه داستان از داستان های قرآنی را به نگارش در آوریم. و شواهد

شعری شاعران از آغاز تا پایان قرن ششم از جمله: رودکی، فرخی سیستانی، منوچهری، انوری، فردوسی، قطران تبریزی، مسعود سعد سلمان، خیام، ابو سعید ابوالخیر، جمال الدین اصفهانی، عمیق بخارایی، باباطاهر عریان،... آثار نظامی (مخزن الاسرار، خسرو شیرین، لیلی و مجنون، هفت پیکر، اسکندرنامه، شرفنامه و اقبال نامه) سنایی (عقل نامه، عشق نامه، سیر العباد الی المعاد، طریق التحقیق و...) خاقانی و عطار نیشابوری (منطق الطیر، الهی نامه، اسرار نامه) انجام شود.

آنچه ما را بر آن داشت تا به کنکاش علمی در شعر سنتی شاعران از آغاز تا پایان قرن ششم بپردازیم نخست اندیشه و زبان فخیم شاعران این دوره و الهام گیری آنها از قرآن مجید بود. دوم انتخاب استاد راهنمای فرزانه و سترگ و ارجمند آقای دکتر هوشمند اسفندیار پور که مطالعه گسترده و تخصص وافر در راه شناساندن ادبیات و استفاده از مضمون های قرآنی در شعر شاعران را به ما سرزمین پر گهر دارد. که خضر و الیاس وار راهنمای این جانب در وادی سرگشته و پرتالانت بود که با قرار دادن وقت ارزشمند خویش، بنده را مرهون بزرگواری های خویش نمودند. و سوم انتخاب استاد مشاور آقای دکتر محمد تقی فاضلی که با سعه ی صدر همواره پاسخگوی سؤالات من بوده اند، و مرا در امر این پژوهش یاری نموده اند.

اهدافی را نیز که در پی تحقق بخشیدن به آر گاه بر می دارد، به شرح زیر می باشند:

- معرفی نمونه هایی از داستان های قرآنی
- تأثیر پذیری متون نظم ادبیات فارسی از داستان های قرآن مجید از آغاز تا پایان قرن ششم
- آنچه را که پیش روی ادب دوستان است پیشکش پژوهندگان سرزین سخن پرور پارسی می نمایم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۳	فصل اول
۱۳	خلقت آدم (ع) ^۱
۲۴	رانده شدن شیطان
۲۹	گناه آدم و توبه ی او
۳۴	ادریس (ع)
۳۶	نوح (ع) ^۱
۴۱	هود (ع) و قوم عاد ^۱
۴۴	صالح (ع)
۴۶	ابراهیم (ع)
۴۸	ابراهیم و نمروذ
۵۲	جنگ با خدا ی ابراهیم و مرگ نمروذ
۵۴	اسماعیل (ع) ^۱ و چشمه زمزم
۵۹	اسحاق (ع)
۶۱	یعقوب (ع)
۶۴	یوسف (ع) ^۱
۷۲	یوسف (ع) و زلیخا
۷۳	نتیجه ی داستان اینکه هیچ خائنی در خود به نتیجه نمی رسد
۷۷	الیاس (ع) ^۱
۷۸	قارون و گنج های او ^۱
۸۶	داود (ع) ^۱
۹۱	سلیمان (ع) ^۱
۱۰۳	سلیمان و بلقیس ^۱ ملکه ی سبا
۱۰۸	هاروت و ماروت ^۱
۱۱۲	لوط (ع) ^۱
۱۱۳	فرعون ^۱
۱۱۶	موسی و معجزات او ^۱

۱۲۵	شعیب (ع) ^۱
۱۲۷	خضر و موسی ^۱
۱۳۵	هارون و موسی
۱۴۰	گوساله ی سامری
۱۴۳	ایوب (ع) ^۱
۱۴۵	یونس (ع)
۱۴۹	عزیر (ع) ^۱
۱۵۰	زکریا (ع) ^۱
۱۵۱	یحیی (ع)
۱۵۳	نخل خنکیده و روزه ی سکوت مریم
۱۵۳	نکته هایی در مورد
۱۵۹	رسالت عیسی (ع)
۱۶۷	داستان نزول مانده بر خور بون ^۱
۱۶۹	به آسمان رفتن عیسی (ع)
۱۷۳	لقمان حکیم
۱۷۷	اصحاب کهف و رقیم
۱۷۹	قوم یاجوج و ماجوج ^۱ و سد ذوالقرنین
۱۸۵	اصحاب فیل ^۱
۱۸۶	طالوت ^۱ و جالوت
۱۸۷	ابی لهب ^۱
۱۸۹	معراج پیامبر محمد مصطفی (ص) ^۱
۱۹۵	هجرت پیامبر (ص) ^۱
۱۹۸	جنگ بدر ^۱
۱۹۹	جنگ حنین ^۱
۲۰۰	جنگ خیبر
۲۰۴	غدير خم ^۱
۲۰۶	فدک ^۱
۲۰۹	منابع و مأخذ
۲۰۹	منابع